

บทที่ 2

การสร้างและพัฒนานวัตกรรม

ในการดำเนินงานวิจัยเรื่องการพัฒนาวัตกรรมการเรียนการสอนภาษาไทยสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายนี้ มีวิธีดำเนินการในเรื่องสำคัญสองประการคือ การกำหนดลักษณะของนวัตกรรม และการกำหนดขั้นตอนการสร้างและพัฒนานวัตกรรม ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ลักษณะของนวัตกรรม

นวัตกรรมเป็นการเปลี่ยนแปลงวิธีการเก่าๆ ให้เกิดสิ่งใหม่หรือระบบใหม่ในการปฏิบัติเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่ทำให้เกิดผลดียิ่งขึ้นกว่าเดิม การสอนวิชาภาษาไทยที่จะให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดีนั้น มีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาอยู่ตลอดเวลา การจะจัดการเรียนการสอนภาษาไทยให้ได้ผลดีมีประสิทธิภาพนั้น ควรจะต้องมีวิธีการทำให้ผู้เรียนยังเกิดความสนใจใฝ่เรียน การจัดทำนวัตกรรมประกอบการสอน เป็นวิธีการที่ดีประการหนึ่งที่จะช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ เพราะเป็นการเปลี่ยนแปลงในระบบของการเรียนการสอนทั้งในด้านวัตถุประสงค์ เนื้อหา วิธีการสอน หรือการให้ประสบการณ์แก่ผู้เรียน และการประเมินผล ระบบการเรียนการสอนนั้นนอกจากจะกระตุ้นให้ผู้เรียนมีความสนใจอยากเรียนมากขึ้นแล้ว ยังสามารถสอดแทรกเนื้อหาสาระและวิธีการเรียนอันจะช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้รอบตัวหลายด้าน นอกเหนือจากที่กำหนดไว้ในหลักสูตร รวมทั้งช่วยสร้างเสริมคุณสมบัติที่ดี เช่น ความต้องการค้นคว้า ความใฝ่รู้ ความสามารถในการสร้างความคิดอย่างมีเหตุผลให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียนอีกด้วย

นวัตกรรมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นคือ นวัตกรรมเสริมทักษะการเรียนการสอนภาษาไทยสำหรับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย มีลักษณะที่เน้นการเสริมทักษะในด้านต่างๆ เกี่ยวกับการเรียนรู้ภาษาไทย ทั้งทักษะในการ ฟัง พูด อ่าน เขียน วรรณคดี หลักภาษา และการใช้ภาษา โดยมีกิจกรรมที่หลากหลายในการเสริมสร้างทักษะ และมีบูรณาการ เพื่อมุ่งให้นักเรียนได้เกิดการเรียนรู้ภาษาไทยอย่างกว้างขวางและนำไปปฏิบัติได้ประโยชน์ของนวัตกรรมนี้จะช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการจัดการเรียนการสอนที่จะทำให้การจัดการเรียนการสอนมีลำดับขั้นตอนเป็นที่น่าสนใจของผู้เรียนยิ่งขึ้น ครูสอนสะดวก และนักเรียนเกิดการเรียนรู้ทักษะเชิงภาษาในแง่ของการใช้ประโยชน์อย่างเห็นได้ชัดยิ่งขึ้น

2. การสร้างและพัฒนานวัตกรรม

ในการสร้างและพัฒนานวัตกรรมมีขั้นตอนอยู่สามขั้นคือ ขั้นการสร้างนวัตกรรม ขั้นการปรับปรุงคุณภาพโดยอาศัยความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ และขั้นการตรวจสอบคุณภาพของนวัตกรรมโดยใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์จากการนำนวัตกรรมที่ปรับปรุงแล้วไปใช้สอนจริง ซึ่งจะได้กล่าวถึงรายละเอียดของแต่ละขั้นตอนไป คือ

2.1 การสร้างนวัตกรรม

2.1.1 **การศึกษาหลักสูตร** ในการศึกษาหลักสูตรนี้ได้พิจารณาจุดประสงค์และเนื้อหาของวิชาภาษาไทยในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 รวมทั้งพิจารณาแนวทางจัดกิจกรรมสื่อการเรียนการสอน และการประเมินผลจากแผนการสอนภาษาไทยในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในภาพรวมกว้าง ๆ แล้ววิเคราะห์ความสอดคล้องของจุดประสงค์ เนื้อหา กิจกรรม และสื่อการเรียนการสอน และการประเมินผล เพื่อให้เกิดความเข้าใจในหลักสูตรวิชาภาษาไทยในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายให้เห็นชัดเจน เพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางในการสร้างนวัตกรรมต่อไป

2.1.2 **กำหนดโครงสร้างของนวัตกรรม** การกำหนดโครงสร้างของนวัตกรรมเสริมทักษะการเรียนการสอนภาษาไทยสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในงานวิจัยนี้ ได้นำผลของการศึกษารายละเอียดของหลักสูตรดังกล่าวมาเป็นแนวทางในการกำหนดจุดมุ่งหมายของนวัตกรรม ตลอดจนการเลือกหาเรื่องต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายเหล่านั้น โครงสร้างของนวัตกรรมโดยทั่วไปประกอบด้วยความนำและบทเรียน 10 บทดังต่อไปนี้

บทเรียนที่ 1 ไคลงประกอบภาพพระราชพงศาวดาร

บทเรียนที่ 2 กากิคำกลอน

บทเรียนที่ 3 บุญโณวาทคำฉันท์

บทเรียนที่ 4 หลักพุทธศาสนา ศรัทธา - ปสาทะ

บทเรียนที่ 5 พระราชนิพนธ์คำนำหนังสืออิลราชคำฉันท์

บทเรียนที่ 6 พระราชหัตถเลขา

บทเรียนที่ 7 สุนทรพจน์ของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์

บทเรียนที่ 8 มนต์นักรบสยาม

บทเรียนที่ 9 บทละครเรื่องเที่ยวเมืองไชยา

บทเรียนที่ 10 โรคพิษสุนัขบ้า

- 2.1.2.1 **ความนำ** ความนำของวัตรกรรมประกอบด้วย หลักการและเหตุผลซึ่งแสดงความสำคัญของการเรียนภาษาไทย และจุดมุ่งหมายของวัตรกรรมโดยทั่ว ๆ ไป รวมทั้งจุดมุ่งหมายเฉพาะซึ่งสอดคล้องกับหลักสูตรวิชาภาษาไทยชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายทั้งหมด นอกจากนี้ได้ระบุพื้นฐานความรู้ของผู้เรียน ตลอดจนกิจกรรมการเรียนรู้ วิธีการประเมินผลเบื้องต้น วิธีการประเมินผลหลังการเรียนรู้ และการเรียนซ่อมเสริมไว้ด้วย ความนำของวัตรกรรมแสดงให้เห็นภาพโครงสร้างของวัตรกรรมโดยส่วนรวมอย่างชัดเจน
- 2.1.2.2 **โครงสร้างของแต่ละบทเรียน** บทเรียนของวัตรกรรมแต่ละบทเรียนประกอบด้วยส่วนที่สำคัญ 4 ส่วน คือ
- 2.1.2.2.1 **จุดมุ่งหมายของบทเรียน** บทเรียนทุกบทจะมีจุดมุ่งหมายการเรียนรู้ซึ่งมีลักษณะเป็นจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมที่สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายในความนำของวัตรกรรมบางข้อแล้วแต่ลักษณะของบทเรียน เมื่อรวมจุดมุ่งหมายของบทเรียนทั้งหมด จะสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายทุกข้อของวัตรกรรม และดังนั้นจึงสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการสอนภาษาไทยตามหลักสูตร
- 2.1.2.2.2 **เนื้อหา** การกำหนดเนื้อหาของบทเรียนแต่ละบทมีลักษณะสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของบทเรียนนั้น ๆ ดังนั้นเนื้อหาที่กำหนดจะเอื้อให้บทเรียนบรรลุผลตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งขึ้น เนื้อหาที่คัดเลือกมาจะมีความยากง่ายเหมาะสมกับพื้นฐานความรู้และวัยของนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เป็นเนื้อหาที่น่าสนใจ เอื้อและช่วยผู้ให้แสวงหาความรู้สืบเนื่องได้เป็นอย่างดี
- 2.1.2.2.3 **คำอธิบาย** มีลักษณะเป็นการอธิบายเสริมความรู้ความเข้าใจแก่ผู้เรียนให้เกิดแนวความคิดตามเนื้อหาที่เสนอไว้ หรือเป็นการนำเนื้อหานั้นมาอธิบายให้เกิดความเข้าใจให้กว้างขวางยิ่งขึ้น เช่น การให้เข้าใจความเป็นมาของบทหรือย่อแก้วหรือร้อยกรองที่นำมาเป็นเนื้อหานั้น อธิบายศัพท์หรือสำนวนและการขยายความรู้จากเนื้อหาในด้านหลักภาษา เป็นต้น คำอธิบายดังกล่าวเป็นการเอื้อให้เรียนรู้เนื้อหาได้ดีขึ้น

2.1.2.2.4 กิจกรรมการเรียนรู้ การออกแบบกิจกรรมของแต่ละบทเรียนนั้น เป็นกิจกรรมเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนตามเนื้อหาและคำอธิบายเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ตามจุดมุ่งหมายของบทเรียน กิจกรรมมีความหลากหลาย เป็นกิจกรรมที่สร้างความสนใจในการเรียนรู้ ผู้เรียนสามารถปฏิบัติได้จริง ลักษณะของกิจกรรมมีสองประเภทคือ กิจกรรมบังคับ และกิจกรรมเลือก กิจกรรมบังคับเป็นกิจกรรมที่ทำให้ทำตามที่กำหนด เมื่อผู้เรียนทำกิจกรรมครบถ้วนตามที่กำหนดแล้ว จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดมุ่งหมาย เช่น การอ่านเอกสาร การถอดข้อความจากร้อยกรองเป็นร้อยแก้ว การเรียบเรียงข้อความใหม่หรือการสรุปใจความ การฝึกแต่งร้อยกรอง การให้อ่านข้อความในลักษณะต่าง ๆ การตอบคำถาม การฝึกเขียนคำนำ เป็นต้น ส่วนกิจกรรมเลือก เป็นกิจกรรมที่ช่วยเสริมให้ผู้เรียนมีความรู้และทักษะเพิ่มขึ้น และได้เลือกเรียนตามความสนใจ ความถนัด และความสามารถ กิจกรรมเลือกระบุไว้ในบทเรียนจะมีหลายกิจกรรม และให้เลือกทำอย่างน้อย 1 กิจกรรม เช่น การให้เลือกบทประพันธ์หรือบทความอื่นมาศึกษา การให้ทำแบบฝึกหัดอื่นในลักษณะเดียวกันซึ่งมีความยากง่ายอยู่ในลักษณะใกล้เคียงกัน เป็นต้น

2.1.2.2.5 การประเมินผลหลังการเรียนรู้ เป็นการประเมินการเรียนรู้ตามจุดมุ่งหมายในแต่ละบทเรียน วิธีการประเมินมีลักษณะเป็นคำถามให้ตอบ การถอดความบทประพันธ์ การฝึกอ่านทำนองเสนาะ การอภิปราย การเขียนเรียงความหรือการปฏิบัติงานอื่น ๆ ซึ่งสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายและมีเกณฑ์ในการตรวจ ผลการประเมินพิจารณาว่าจะต้องผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในแต่ละบทเรียน หากไม่ผ่านเกณฑ์ก็จะมีเรียนซ่อมเสริม

2.1.2.3 ลักษณะเด่นของนวัตกรรม นวัตกรรมที่สร้างขึ้นมีลักษณะเด่นที่เป็นความเปลี่ยนแปลงไปจากการสอนตามปกติ ที่สำคัญคือ

2.1.2.3.1 มีความหลากหลายของบทเรียนในแง่ของเนื้อหา อรรถรส ประเภทของคำประพันธ์หลายรูปแบบ ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนไม่เบื่อ และได้รับความรู้สืบเนื่องจากเรื่องที่เรียน

- 2.1.2.3.2 มีความหลากหลายของกิจกรรม ทั้งกิจกรรมบังคับและกิจกรรมเลือก กิจกรรมเหล่านี้เป็นกิจกรรมที่จะเสริมสร้างพฤติกรรมหรือความสามารถให้แก่ผู้เรียนได้หลายด้าน เช่น การอธิบายบทประพันธ์ ทั้งร้อยแก้วและร้อยกรอง การอธิบายเนื้อหาเรื่อง การใช้ศัพท์อย่างถูกต้อง การให้เป็นคนอ่านมากฟังมาก มีประสบการณ์ การมีความสามารถในการสังเกตและจดจำถึงถ้อยที่จะนำไปใช้ได้ดี ความสามารถในการแสดงความคิดเห็นในเชิงวิจารณ์ การใช้ภาษาได้ถูกต้องและเหมาะสมตามกาลเทศะ การอ่านอย่างชัดเจน ถูกจังหวะและทำนอง ความสามารถในการแต่งบทประพันธ์หรือเขียนบทความได้ ความสามารถในการพูดแสดงความคิดเห็นในประเด็นที่สำคัญ และการเขียนหนังสือให้สวยงาม สะอาด ชัดเจน และอ่านง่าย เป็นต้น
- 2.1.2.3.4 ลักษณะเนื้อหาของแต่ละบทเรียนที่เลือกมา เอื้อและช่วยผู้เรียนหาความรู้สืบเนื่องเพิ่มเติมอยู่เสมอ
- 2.1.2.3.5 บทเรียนทั้ง 10 บท จะทำให้ผู้เรียนได้เรียนวิชาภาษาไทยได้ตามหลักสูตรและได้ความรู้สืบเนื่องที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาแต่ละบทอีกมากโดยไม่รู้ตัว ทำให้เกิดความรู้รอบตัวหลายด้าน โดยส่วนรวมแล้วการเรียนนวัตกรรมนี้จะทำให้ผู้เรียนมีทักษะและความสามารถในการใช้ภาษาไทย รวมทั้งมีความรอบรู้ในอันที่จะเป็นประโยชน์ในการสร้างพื้นฐานความคิดที่จะใช้พัฒนาบ้านเมืองได้ต่อไป

2.2 การปรับปรุงคุณภาพของนวัตกรรมโดยอาศัยความคิดเห็นและประสบการณ์ของผู้ทรงคุณวุฒิ

การปรับปรุงนวัตกรรมที่สร้างขึ้นดังกล่าวแล้ว มีกระบวนการดังต่อไปนี้

- 2.2.1 ให้ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์ในการสอนภาษาไทย 14 คน (ภาคผนวก ญ) พิจารณาปรับปรุงคุณภาพของนวัตกรรม โดยกำหนดให้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับนวัตกรรมในแง่มุมต่าง ๆ รวมทั้งแนวทางการปรับปรุงลงในแบบสอบถามที่จัดทำขึ้น (ภาคผนวก ข) คำถามในแบบสอบถามจะถามในประเด็นต่าง ๆ ตามสาระของนวัตกรรมในเรื่อง จุดมุ่งหมาย เนื้อหา คำอธิบาย กิจกรรม และการประเมินผล เป็นเรื่อง ๆ ไป โดยมีระดับการแสดงความคิดเห็น 4 ระดับคือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง พร้อมกับให้เขียนความคิดเห็นซึ่งเป็นข้อเสนอแนะแนวทางการปรับปรุงด้วย

- 2.2.2 ประมวลความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้จากแบบสอบถาม สรุปเป็นประเด็นสำคัญ โดยส่วนรวม และเป็นรายบทเรียน (ภาคผนวก ข)
- 2.2.3 จัดประชุมสัมมนาผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 14 คน โดยใช้ผลการประมวลความคิดเห็นจากแบบสอบถามข้อ 2.2.2 เป็นแนวทางให้พิจารณาปรับปรุงแก้ไขนวัตกรรมร่วมกัน
- 2.2.4 ประมวลข้อเสนอแนะทั้งหมดจากการประชุมสัมมนาในข้อ 2.2.3 จำแนกเป็นความนำ และเป็นรายบทเรียน (ภาคผนวก ค) นำไปใช้ปรับปรุงนวัตกรรมที่สร้างไว้ ให้เป็นนวัตกรรมฉบับสมบูรณ์พร้อมจะนำไปใช้สอนได้ ดังที่แสดงไว้ในบทที่ 3

2.3 การตรวจสอบคุณภาพของนวัตกรรมโดยใช้ข้อมูลที่ได้จากการนำนวัตกรรมไปสอนจริง

การตรวจสอบคุณภาพของนวัตกรรมในขั้นนี้ เป็นการนำนวัตกรรมไปทดลองใช้สอนจริงกับนักเรียนที่เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 31 คน รายละเอียดเกี่ยวกับเรื่องนี้เสนอไว้ในบทที่ 4